

Helsingin hovioikeus

Tuomio

Nro 2215

Antamispäivä
30.6.2011

Diaarinumero
S 08/2682

Ratkaisu, johon on haettu muutosta

Helsingin käräjäoikeus 3 os. 9.7.2008 nro 20275
(liitteenä)

Asia

Tekijänoikeutta koskeva riita

Valittajat ja vastapuolet Säveltäjain Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Imatran Kylpylä Oy
Lomaliitto ry:n konkurssipesä
Savonlinnan Kylpylaitos Oy:n konkurssipesä
Ylläs Saaga Oy
Levin Matkailukeskus Oy
Lomakeskus Revontuli Oy
Night People Oy
Nisu-Aitta Oy
Suomen Onnelat Oy

Sisällysluettelo

Ratkaisu, johon on haettu muutosta.....	1
Asian käsittely hovioikeudessa.....	3
Valitukset.....	3
Teosto.....	3
Käräjäoikeuden toimivalta.....	3
Tekijänoikeus, Teoston oikeus ja hinnaston muuttaminen.....	3
Korvaustason kohtuullisuus.....	5
Korotusten ennakoitavuus.....	5
Oikeudenkäyntikulut.....	6
Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen.....	6
Vastaukset.....	6
Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen.....	6
Teoston määräävä markkina-asema.....	6
Tariffiuudistuksen objektiiviset syyt.....	6
Tariffiuudistuksen kohtuuttomuus.....	7
Tariffiuudistuksen ennalta-arvaamattomuus.....	7
Sovittelu.....	8
Teosto.....	8
Todistelu.....	8
Hovioikeuden ratkaisu.....	8
Perustelut.....	8
Kysymyksenasettelu.....	8
Sovellettavat säännökset.....	9
Teoston oikeus muuttaa hinnastoa.....	10
Määräävästä markkina-asemasta seuraavat rajoitukset Teoston toiminnalle.....	11
Elävän musiikin hinnasto (1.5.2006)	12
Hinnastomuutoksen tarkoitus.....	13
Uuden hinnaston vaikutukset.....	13
Perusteet uudelle hinnastolle.....	15
Oikeudenkäyntikulut.....	19
Tuomiolauselma.....	19
Muutoksenhaku.....	21
Äänestys.....	21
Eri mieltä olevan jäsenen lausunto	1

Asian käsittely hovioikeudessa

Pääkäsittely on toimitettu 25.10.2010 ja 28.10.2010.

Valitukset

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry (jäljempänä myös Teosto) on toistaen käräjäoikeuden tuomiossa selostetun vastakanteensa vaatinut, että hovioikeus vahvistaa, että Teostolla on elävän musiikin, mekaanisen tanssimusiikin ja karaoken julkisesta esittämisestä ajalla 1.5.2006-30.4.2007 johduttavat seuraavat saatavat, ja velvoittaa alla mainitut vastaajat kunkin erikseen maksamaan mainitut määrät Teostolle, kukin määrä korkoineen vastakannetta koskevan haasteen tiedoksiantopäivästä lukien:

- Imatran Kylpylä Oy:n 4.187,66 euroa,
- Lomaliitto ry:n konkurssipesän 6.522,84 euroa,
- Savonlinnan Kylpylaitos Oy:n konkurssipesän 10.283,65 euroa,
- Ylläs Saaga Oy:n 3.900,12 euroa,
- Levin Matkailukeskus Oy:n 11.186,12 euroa,
- Lomakeskus Revontuli Oy:n 734,79 euroa,
- Night People Oy:n 87,53 euroa,
- Nisu-Aitta Oy:n 2.917,43 euroa ja
- Suomen Onnelat Oy:n 15.053,20 euroa.

Teosto on lisäksi vaatinut, että Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen velvoitetaan yhteisvastuullisesti korvaamaan Teoston arvonnäisäverolliset oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa 34.906,66 eurolla ja hovioikeudessa 35.692,10 eurolla, molemmat määrät korkoineen.

Käräjäoikeuden toimivalta

Käräjäoikeus oli erityisesti perustelujen osalta mennyt kannevaatimuksia pidemmälle ja ottanut kantaa seikkoihin, joihin se ei olisi dispositiivisessa siivilijuttussa saanut ottaa kantaa. Kyse oli ollut vahvistus- ja velkomuskanteesta, joka kohdistui tiettyyn 12 kuukauden ajanjaksoon eli 1.5.2006-30.4.2007. Käräjäoikeus ei olisi saanut todeta, ettei joitakin hinnastoja voida yhdistää. Oikeudenkäynnissä ei ollut kyse hinnastoista vaan niiden mukaisista korvauksista.

Käräjäoikeus oli mennyt kannevaatimuksia pidemmälle myös lausueessaan, että hinnastojen ja sen mukaisten maksujen kohtuullisuutta arvioitaessa oli otettava huomioon se, minkä suuruiseksi maksut muodostuivat, kun uuteen hinnastoon sisältynyt porrastusvaihe päättyi.

Käräjäoikeus ei kannevaatimukset huomioon ottaen olisi saanut todeta, ettei Teosto saanut soveltaa hinnastoaan Sokotel Oy:öön ja Ravintola Studio 51 Oy:öön, koska näiden kahden yrityksen osalta uuden hinnaston mukaiset korvaukset eivät olleet Teoston vaatimusten kohteena.

Tekijänoikeus, Teoston oikeus ja hinnaston muuttaminen

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijällä oli yksinoikeus teokseensa, ja hän voi yksinoikeutensa nojalla määrätä teoksensa käyttämisen ehdoista ja hinnoista. Musiikin käyttäjät eivät tekijän yksinoikeuden vastaisesti voineet

esittää musiikkia ja itse määritellä korvauksen suuruutta. Teoston oikeus perustui suoraan tekijöiden ja kustantajien kanssa tehtyihin sopimuksiin eikä tekijänoikeuslain 26 §:n 2 momentin ns. sopimuslisenssisäännökseen.

Teoston toimintaan sovellettiin sopimusvapauden periaatteita ottaen huomioon määräävän markkina-aseman tuomat erityisvelvoitteet. Vaikka Teosto oli määräävässä markkina-asemassa, sillä oli oikeus muuttaa soveltamiaan sopimus- ja hinnastorakenteita niin halutessaan. Teostolla ei ollut velvollisuutta neuvotella musiikin käytön ehdoista ja hinnoista eri toimialoja ja edustavien järjestöjen tai käyttäjien kanssa. Näin kuitenkin käytännössä tehtiin silloin, kun alaa riittävästi edustava järjestö oli olemassa. Tässä tapauksessa neuvotteluja Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n (jäljempänä MaRa) kanssa oli käyty yli vuosi. Se seikka, ettei neuvotteluratkaisuun ollut päästy, ei ollut tarkoittanut, ettei Teosto olisi saanut muuttaa hinnoitteluaan ja sopimuskäytäntöään.

Teoston määräävä markkina-asema edellytti, että Teosto kohteli musiikkia esittäviä tahoja samalla tavoin ja sovelsi niihin samaa sopimus- ja hinnoittelujärjestelmää riippumatta siitä, olivatko ne ravintoloita, muita tanssi- tai huvitilaisuuksien järjestäjiä taikka joitakin muita musiikin käyttäjiä. Teostolla oli eri käyttöyhteyksiä varten vakiintuneesti eri hinnastot ja hinnat, joiden korvaustaso riippui siitä, miten suuri merkitys musiikilla kyseisessä käyttöyhteydessä oli. Teosto ei ollut tehnyt Imatran Kylpylä Oy:n tai sen myötäpuolten kanssa toimialasta poikkeavia sopimuksia tai sopimustarjouksia.

Hinnastojen (tariffien) yhdistäminen ei ollut edellyttänyt objektiivisesti hyväksyttävää perustetta. Yhdistämiselle eli sopimus- ja hinnoittelurakenteen muuttamiselle oli kuitenkin ollut hyväksyttävä syy, joka oli musiikinesitysmarkkinoilla tapahtuneet muutokset. Markkinoiden muuttuminen oli tehnyt hinnasto- ja sopimusrakenteen muuttamisen välttämättömäksi.

Teosto oli ryhtynyt selvittämään hinnasto- ja sopimusrakenteensa muuttamista jo huomattavasti ennen kuin Teoston ja majoitus- ja ravitsemisalan yrittäjien väliset oikeudenkäynnit olivat alkaneet. Vuosikymmeniä sovelletut hinnasto- ja sopimusrakenteet eivät olleet enää vastanneet ajan vaatimuksia. R- ja H-hinnastojen soveltamisalojen rajankäynti oli muuttunut hankalaksi ja osin mahdottomaksi. Musiikin esitystilanteet olivat lähentyneet toisiaan, joten jako huvitilaisuuksiin (H-hinnasto) ja ravintoloihin (R-hinnasto) oli pääosin hävinnyt. Monien erityisesti maaseudulla sijaitsevien esiintymispaikkojen ulkoasu viittasi tanssilavoihin, vaikka tanssitoiminnan ohella tarjottiin ravintola- ja majoituspalveluita sekä muitakin palveluita. Tanssilavoilla ja ravintoloissa esiintyvien orkestereiden näkökulmasta eroa näillä kahdella esiintymispaikalla ei ollut. Myös Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolten kanteesta kävi ilmi, että markkinatilanne oli muuttunut. R- ja H-hinnastojen yhteensovittamisella vältettiin eri hinnastojen rajanveto-ongelmat.

H-hinnasto ei ollut koskenut huvipaikkoja vaan huvitilaisuuksia niiden pito- paikasta sekä kausi- tai talkooluontoisuudesta riippumatta. H-hinnaston mukainen korvaus ei määräytynyt esityspaikan vaan esitystilaisuuden luonteen

mukaisesti. H-hinnasto ei ollut "tanssilavatariffi".

Korvaustason kohtuullisuus

Tekijänoikeuskorvaukset eivät yleisesti määräytyneet eikä niiden edellytetty määräytyvän kustannusvastaavasti. Teoston uuteen hinnastoon perustuvia vaatimuksia ei voinut pitää kohtuuttomina.

Korvausten kohtuullisuutta harkittaessa oli huomiota kiinnitettävä vain kan-teessa tarkoitettuun ajanjaksoon 1.5.2006-30.4.2007. Kohtuullisuutta oli arvioitava esityspaikkakohtaisesti eikä yhtiökohtaisesti. Teoston 1.5.2006 voi-maan tulleen hinnaston mukainen tekijänoikeuskorvaus määräytyi esitys-paikan toiminnan perusteella eikä yrityskohtaisesti.

Sopimus- ja hinnastorakenteen muutos ei johtanut eikä sen ollut tarkoitus-kaan johtaa korvaustason korotukseen. Kyse ei ollut yleisestä hinnankoro-tuksesta, vaan kokonaisvaltaisesta rakennemuutoksesta. Yli 100 %:n koro-tus hinnaston mukaisiin korvauksiin tuli 5 %:lle kaikista asiakkaista ja 7 %:lle ravintola-asiakkaita. Nämä kaikki asiakkaat olivat erittäin suuria mu-siikin käyttäjiä, joiden aikaisemmin maksamat korvaukset olivat huomatta-van pieniä. Esityspaikkojen korvausten muutosprosentit vaihtelivat -69 %:sta +253 %:iin.

Imatran Kylpylä Oy ja sen myötäpuolet olivat valtaosaltaan huomattavan suuria musiikin käyttäjiä, joiden toiminnassa musiikilla oli olennainen ja hyvin keskeinen merkitys. Riidan kohteena olevilla tekijänoikeuskorvauk-silla oli heille kuitenkin vähäinen merkitys. Korotuksia ei oikean kuvan saa-miseksi tullut tarkastella prosentuaalisesti vaan euromääräisesti. Kokonais-korvaukset ja niiden korotukset eivät vaikuttaneet kilpailunrajoituslain tar-koittamalla tavalla olennaisesti kyseisten toimipaikkojen toimintaedellytyk-siin.

Teoston hinnasto otti ns. varjohinnastoa paremmin huomioon esityspaikan koon ja sen musiikin käytön ja oli siten tasapuolinen. Mitä enemmän mu-siikkia yritys käytti ja mitä suurempi merkitys sillä oli kyseisen yrityksen liiketoiminnassa, sitä suurempi musiikinesityskorvauksen tuli olla.

Teoston asiakkaista 98,7 % oli hyväksynyt hinnastonmuutoksen ilman rek-lamaatiota.

Korotusten ennakoitavuus

Teosto ei ollut toteuttanut asiakkaiden toimintaolosuhteisiin olennaisesti vaikuttavia yhtäkkisiä ja ennakoimattomia hinnankorotuksia.

Hinnastoon sisältyville porrastuksille oli annettava merkitystä. Siirtymäkau-den aikana käyttäjät kykenivät hyvin varautumaan muutokseen. Korotusten porrastukset olivat yksi kilpailuoikeuden hyväksymä keino välttää äkinäis-ten muutosten mahdollisia haittavaikutuksia.

Ennalta-arvaamattomuuden osalta oli myös otettava huomioon muutosta edeltäneet alakohtaiset neuvottelut, uuteen hinnastoon sisältyvä porrastus ja ettei kyse ollut korvaustason yleisestä korotuksesta. Teosto oli oikeutettu

luottamaan siihen, että tieto neuvotteluista oli tavoittanut neuvotteluihin osallistuneen järjestön jäsenet, joita Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen olivat.

Oikeudenkäyntikulut

Teosto oli tekijänoikeusjärjestönä arvonnlisäverovelvollisuudesta vapaa eikä siten voinut vähentää oikeudenkäyntikuluihin sisältynyttä arvonnlisäveroa 1.1.2009 edeltäneeltä ajalta.

Imatran Kylpylä Oy, Lomaliitto ry:n konkurssipesä, Savonlinnan Kylpylaitos Oy:n konkurssipesä, Ylläs Saaga Oy, Levin Matkailukeskus Oy, Lomakeskus Revontuli Oy, Night People Oy, Nisu-Aitta Oy ja Suomen Onnelat Oy (jäljempänä myös Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen) ovat vaatineet, että Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry velvoitetaan korvaamaan heidän oikeudenkäyntikulunsa käräjäoikeudessa vaaditun mukaisesti 43.232,11 eurolla ja hovioikeudessa 966,50 eurolla, molemmat määrät korkoineen.

Sillä, minkä Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen oli hävinnyt, oli Imatran Kylpylä Oy:lle myötäpuolineen vain vähäinen merkitys asiassa. Heidän kanteensa hylkäämisestä ei ollut aiheutunut haittaa, koska Teoston kanteen hylkääminen perusteluineen oli johtanut vähintään yhtä hyvään lopputulokseen kuin mitä Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen oli vaatinut alkuperäisessä kanteessa. Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen oli saavuttanut tavoitteensa saada Teoston tekemä korotus vahvistetuksi pätemättömäksi.

Vastaukset

Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen on vaatinut, että Teoston valitus hylätään ja Teosto velvoitetaan korvaamaan heidän oikeudenkäyntikulunsa hovioikeudessa valitukseen vastaamisen osalta 60.322,27 eurolla korkoineen.

Teoston määräävä markkina-asema

Teostolla oli määräävä markkina-asema, mikä rajoitti sitä, miten Teosto sai käyttää sille siirrettyjä tekijänoikeuslain mukaisia oikeuksia. Teosto ei ollut saanut omavaltaisesti määrätä hintaa.

Korotus oli ollut kilpailunrajoituslain 6 §:n vastainen, eikä sitä voinut kilpailunrajoituslain 18 §:n perusteella panna täytäntöön. Korotuksen ennalta-arvaamattomuus yhdessä korotuksen suuruuden kanssa merkitsi kilpailunrajoituslain vastaista hinnoittelua. Kyse oli myös kilpailunrajoituslain 6 §:n 3 kohdan mukaisesta erilaisten ehtojen soveltamisesta eri kauppakumppanien samankaltaisiin suorituksiin.

Tariffiuudistuksen objektiiviset syyt

Tariffien korotukselle ei ollut ollut objektiivisesti hyväksyttäviä syitä. R-tariffi oli jo perustunut musiikin käytön laajuuteen siten, että korvaus oli ollut sitä suurempi, mitä enemmän asiakaspaikkoja ravintolassa oli ja mitä useammin elävän musiikin ja mekaanisen tanssimusiikin esityspäiviä oli. Musiikin lajiin korvaus oli perustunut siten, että korvaus oli ollut alhaisin

mekaanisessa taustamusiikissa, seuraavaksi korkein mekaanisessa tanssimusiikissa ja korkein elävässä musiikissa sekä karaokessa. Aiempi korvaustaso oli perustunut monikymmenvuotiseen neuvottelukäytäntöön, jossa erilaiset musiikinkäyttötavat ja -laajuudet oli otettu huomioon.

H-tariffi oli luotu perinteistä tanssilavatoimintaa varten. Tanssilavoilla tapahtumia oli keskimäärin muutama kesässä ja kuluja oli vähän, koska tapahtumat järjestettiin talkootyönä eikä kevyisiin tanssilavarakennuksiin ollut tehty investointeja. Järjestäjät eivät myöskään olleet arvonnäköverovelvollisia. Perinteisessä tanssilavatoiminnassa ei ollut kyse samanlaisesta musiikin esittämisestä kuin tanssiravintolassa tai yökerhoissa ja diskoissa.

Ravintola-alalla ei ollut tapahtunut muutosta, joka olisi oikeuttanut tariffien korotuksiin. Eräiden tanssilavojen toiminnan ammattimaistaminen ei ollut peruste tanssiravintoloiden ja yökerhojen tariffien korotukselle.

Kyse oli ollut myös korvaustason yleisestä korotuksesta.

Tariffiuudistuksen kohtuuttomuus

Teoston tarkoituksena oli ollut korottaa R-tariffia. Teoston 1.5.2006 voimaan tullut tariffiuudistus oli kohtuuton. Sen seurauksena Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolien korvaukset elävän musiikin, karaoken ja mekaanisen tanssimusiikin julkisesta esittämisestä olisivat moninkertaistuneet. Ensimmäisinä vuosina korotus olisi ollut keskimäärin 2,7-kertainen ja lopulliset korvaukset olisivat olleet noin nelinkertaisia. Korotukset olivat kaikilla arviointitavoilla kohtuuttoman suuria.

Imatran Kylpylä Oy ja sen myötäpuolet olivat jo maksaneet Teostolle kanteen tarkoittamalta ajalta riittävät korvaukset.

Tuomioistuimella oli ollut lupa arvioida tariffikorotusta kokonaisuutena. Joka tapauksessa jo ensimmäisenäkin vuonna korotukset olivat olleet kohtuuttoman suuret.

Esityspaikkakohtaiselle arvioinnille ei ollut ollut oikeudellisia perusteita ja esityspaikkakohtaisestikin arvioituna korotukset olivat Teoston ilmoittamien lukujen mukaan olleet keskimäärin 106,5 % jo ensimmäisenä porrastusvuonna.

Elävän musiikin, karaoken ja mekaanisen tanssimusiikin korvauksia oli seitsemän vuoden sisällä ennen tariffiuudistusta jo korotettu kymmenillä prosenteilla, mikä oli ollut huomattavasti enemmän kuin yleisen kustannustason nousu.

Tekijänoikeuslain 57 §:n esitöiden mukaan kohtuullisen hyvityksen määrää arvioitaessa olisi laskennallisena lähtökohtana pidettävä tekijänoikeutta valvovien järjestöjen sopimien korvauserusteiden mukaisia korvauksia.

Tariffiuudistuksen ennalta-arvaamattomuus

Tariffien korotus oli ollut ennalta-arvaamaton. Teosto ei ollut ilmoittaessaan R- ja H-tariffien lähentämisestä kertonut, millaisia muutoksia oli ollut tulos-

sa. Korotusten suuruus ja rakenne oli ilmoitettu vasta suurin piirtein 14.10.2005.

Sovittelu

Vaihtoehtoisesti korotuksia oli varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (oikeustoimilaki) 36 §:n perusteella soviteltava.

Teosto on vaatinut, että Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolten valitus hylätään ja että Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen velvoitetaan yhteisvastuullisesti korvaamaan Teostolle myös valitukseen vastaamisesta aiheutuneet kulut 683,20 eurolla arvonnäköveroineen.

Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolten kanteen osalta asian lopputulos oli Teoston tavoitteiden mukainen, kun ns. varjohinnastoa ei ollut hyväksytty. Suuri osa kärjäoikeuden käsittelystä koski kumpaakin kantetta. Koko oikeudenkäynti oli alkanut Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolten kanteen vireille tulolla. Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolten valituksen perustelut, joiden mukaan Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolten kanteen hylkäämisestä ei ollut aiheutunut haittaa, kyseenalaistivat alkuperäisen kanteen tarpeellisuuden.

Todistelu

Asianosaiset ovat vedonneet kärjäoikeudessa esitettyihin kirjallisiin todisteisiin. Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen on lisäksi vedonnut kirjallisena todisteena Kauppalehdessä 18.6.2008 ilmestyneeseen (s. 14-15) artikkeliin "Talkooväen ja yrittäjän yhteistyö", Teoston kirjeeseen musiikin käyttäjille 14.11.2008 ja Kilpailuviraston ilmoitukseen 25.9.2003.

Asiassa on kuultu Teoston nimeäminä todistajina Tomi Juntusta, Petri Kiiskeä, Anne Söderholmia ja Ahti Vääntistä sekä Imatran Kylpylä Oy:n myötäpuolineen nimeämiä todistajia Merja Söderströmiä, Helena Pollaria, Juhani Hopsua ja Juha Lindholmia.

Hovioikeuden ratkaisu

Perustelut

Kysymyksenasettelu

Riidatonta on, että Teosto on hankittuaan tekijänoikeuksien haltijoilta asianmukaisen oikeuden luovuttanut Imatran Kylpylä Oy:lle myötäpuolineen oikeuden käyttää musiikkiteoksia liiketoiminnassaan. Viimeksi mainitut ovat käyttäneet musiikkia saamansa käyttöluvan mukaisesti ja maksaneet siitä oikeaksi katsomansa tekijänoikeuskorvauksen.

Hovioikeudessa on kysymys siitä, onko Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen velvollinen maksamaan lisäksi musiikin käytöstä ajalla 1.5.2006-30.4.2007 Teostolle sen yksipuolisesti ilmoittamaan uuteen hinnastoon perustuvan korvauksen ja jo maksetun, ns. varjohinnastoon perustuvan korvauksen erotuksen.

Riidanalaiset osakysymykset ovat:

- 1) onko Teosto saanut muuttaa hinnastoa ja siten tekijänoikeuden alaisen musiikin käytöstä perittävää korvausta yksipuolisesti ilman objektiivista syytä tai, jos hinnaston muuttaminen edellytti objektiivista syytä, onko sellainen objektiivinen syy markkinoiden muuttumisen vuoksi ollut olemassa;
- 2) tuliko hinnaston muutos jättää kilpailunrajoituksista annetun lain (kilpailunrajoituslaki) 6 §:n ja 18 §:n säännösten nojalla soveltamatta;
- 2a) onko Teoston määräämä tekijänoikeuskorvaus ollut kohtuuton myyntihinta (6 § 1 kohta);
- 2b) onko Teosto saanut soveltaa Imatran Kylpylä Oy:ön myötäpuoliseen eli ravintoloihin ja toisaalta niin sanottuihin huvipaikkoihin samaa hinnastoa ja siten rinnastaa sanotut musiikin käyttötavat tekijänoikeuskorvausta määrättäessä ja onko Teosto saanut periä yleisökapasiteetiltaan yli 500 hengen tilassa elävää musiikkia käyttäviltä tahoilta maksuna prosenttiosuuden pääsylipputulosta, vaikka yleisökapasiteetiltaan sitä pienemmiltä toimijoilta perittiin kiinteä, taulukkoon perustuva hinta tai vaihtoehtoisesti prosenttiosuus pääsylipputulosta (6 § 3 kohta);
- 3) onko hinnaston mukaan määräytyviä korvauksia soviteltava oikeustoimilain 36 §:n perusteella?

Sovellettavat säännökset

Käräjäoikeus on kilpailunrajoituslain 6 §:n ohella soveltanut Euroopan unionin oikeutta, erityisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 102 artiklaa (entinen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 82 artikla). Artiklan mukaan sisämarkkinoille soveltumaton ja kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määräävän aseman väärinkäyttö sisämarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tällaista väärinkäyttöä voi olla erityisesti:

a) kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen;

— — —

c) erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla.

Euroopan unionin tuomioistuin on todennut, että Sopimus Euroopan unionista (SEU) 3 artiklan 3 kohdassa täsmennetään, että Euroopan unioni toteuttaa sisämarkkinat, jotka käsittävät Lissabonin sopimukseen liitetyn sisämarkkinoista ja kilpailusta tehdyn pöytäkirjan N:o 27 (EUVL 2010, C 83, s. 309) mukaan järjestelmän, jolla taataan, ettei kilpailu vääristy. SEUT 102 artikla kuuluu niihin lukuihin SEUT 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun kaltaisiin kilpailusääntöihin, jotka ovat tarpeen sisämarkkinoiden toimintaa varten (asia C-52/09, Konkurrensverket v. TeliaSonera Sverige AB ja Tele2 Sverige Ab, tuomio 17.2.2011, kohdat 20 ja 21).

SEUT 102 artiklan soveltaminen edellyttää määräävän aseman väärinkäyttöä sisämarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla. Teosto on yhdistys, jolla on Suomessa tosiasiallinen monopoliasema säveltaiteellisten tekijänoikeuksien hallinnoinnissa. Kun tämä tosiasiallinen monopoliasema ulottuu koko jäsenvaltion alueelle, sillä on määräävä markkina-asema yhteismarkkinoi-

den merkittävällä osalla (asia C-52/07, ks. Kanal 5 Ltd ja TV4 AB v. Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM) u.p.a., kohta 22 oikeustapaustavotteineen). Lisäksi artiklan soveltaminen edellyttää, että Teoston menettely on ollut omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, eli ns. kauppakriteerin tulee olla täyttynyt. Teosto edustaa kärjäoikeuden tuomiossa selostetuin tavoin (s. 11) myös ulkomaisia musiikki-teosten tekijöiden tekijänoikeuksia eri maiden tekijänoikeustoimistojen kanssa tehtyjen vastavuoroisuussopimusten nojalla. Nyt kysymyksessä oleva tekijänoikeuskorvausten hinnoittelumalli koskee yhtäläillä sekä kotimaisten että ulkomaisten tekijöiden musiikin esittämisestä perittäviä tekijänoikeuskorvauksia. Näin ollen hovioikeus katsoo, että Teoston menettely on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Kilpailunrajoituslain (480/1992) säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 162/1991 vp) yleisperusteluissa on muun ohella todettu, että tuolloiseen kilpailunrajoituksista annettuun lakiin ehdotettujen muutosten tavoitteena on kehittää Suomen kilpailulainsäädäntöä sopeutuvaksi entistä paremmin Länsi-Euroopan integraatiokehityksen ja muuttuvan talouden asettamiin vaatimuksiin. Lakiehdotusta koskevassa talousvaliokunnan mietinnössä (TaVM 14/1992 vp), jossa esitetyn perusteella määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä säädettiin hallituksen esityksessä ehdotetusta poiketen kilpailunrajoituslaissa nimenomaisella kieltosäännöksellä, on niin ikään viitattu Euroopan yhteisön kilpailusääntelyyn.

Kilpailunrajoituslain muuttamisesta annettua lakia (318/2004) koskevassa hallituksen esityksessä (HE 11/2004 vp) on puolestaan muun ohella todettu, että lainmuutoksen tavoitteena on yhtenäistää yritysten toimintaympäristöä yhdenmukaistamalla kansallinen kilpailusääntely EY:n kilpailusääntöjen kanssa. Määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskevan säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on vastaavasti todettu, että muutoksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa määräävän markkina-aseman väärinkäytön kiellon kansallisen sääntelyn muotoa vastaamaan EY:n perustamissopimuksen määräävän aseman väärinkäytön sääntelyä. Hallituksen esityksen mukaan pykälä perustuu EY:n perustamissopimuksen 82 artiklaan (nykyisin SEUT 102 artikla) ja sitä on tulkittava 82 artiklan (nykyisin SEUT 102 artikla) soveltamiskäytännön mukaisesti.

Näin ollen arvioitaessa Teoston toimia kilpailunrajoituslain valossa on, kun otetaan huomioon kilpailunrajoituslain tarkoituksena olleen lähentää kilpailulainsäädäntöämme Euroopan yhteisön kilpailusääntöihin ja erityisesti se, että niin sanottu kauppavaikutus toteutui tässä asiassa, lain säännösten tulkinnassa otettava huomioon myös Euroopan unionin kilpailunrajoituksia koskevat säännökset sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan unionin yleisen tuomioistuimen niitä koskeva tulkintakäytäntö (KHO:2011:40, 2009:83).

Teoston oikeus muuttaa hinnastoa

Asiassa on riidatonta, että kulloinkin noudatettava hinnasto oli aiemmin syntynyt MaRa:n ja sen edeltäjien välisten neuvotteluiden tuloksena. Poikkeuksen tästä olivat muodostaneet eräät sopimuksettomat jaksot, joista on kertonut todistaja Juhani Hopsu.

Myös nyt riidanalaisesta hinnastonmuutoksesta oli tulosta saavuttamatta neuvoteltu. Neuvotteluista ovat kertoneet todistajat Petri Kiiski ja Merja Söderström. Kiisken kertomuksesta käy ilmi, että Teosto oli sopinut vuoden 2004 lopussa MaRa:n kanssa hinnastontarkistusneuvottelujen aloittamisesta. Kiisken ja Söderströmin mukaan neuvottelut hinnoittelurakenteiden uudistamisesta olivat alkaneet vuoden 2005 alussa ja neuvottelutunteja oli 25.4.2005 mennessä pidetty yhteensä kolme. Söderströmin käsitys oli, että työryhmän tavoitteena oli ollut tutkia hinnoittelurakenteita sekä uusien käyttötapojen vaikutusta hinnastoon. Työryhmässä ei ollut ollut tarkoitus puhua hinnoista vaan hinnoittelumalleista.

Kiisken mukaan neuvottelut olivat päättyneet, kun MaRa oli ilmoittanut, ettei se halunnut neuvotella vireillä olleen tuomioistuinmenettelyn aikana. Syksyllä 2005 neuvottelut oli aloitettu uudelleen. Neljän tapaamisen jälkeen Teosto oli lopettanut neuvottelut, kun MaRa:n hallitus oli hylännyt ehdotetun ratkaisun. Söderströmin mukaan lokakuussa 2005 käydyissä neuvotteluissa Teosto oli ilmoittanut tavoitteekseen yhdistää R- ja H-hinnasto ja perustaa hinnasto osaksi prosenttiperusteisille laskelmille. Söderströmin mukaan tällöin MaRa:n laskelmissa oli havaittu, että muutos merkitsi isoja korotuksia varsinkin sellaisille musiikin käyttäjille, jotka joutuisivat maksamaan prosenttiosuuden pääsylipputuloista. Teosto ei kuitenkaan ollut hyväksynyt MaRa:n vastaehdotusta "tuoliperusteisesta" kiinteästä hinnoittelusta.

Teosto on viitannut siihen, että määräävästä markkina-asemasta riippumatta yleisenä lähtökohtana oli hinnoittelun vapaus: oikeudenhaltija määrää oikeuden käytöstä perittävän korvauksen. Näin ollen Teostolla oli oikeus yksipuolisesti muuttaa hinnaston rakennetta ja siten myös muuttaa korvausta.

Hovioikeus toteaa, että Teostolla on neuvottelujen kariuduttua ollut sinänsä oikeus yksipuolisesti määrätä puheena olevista tekijänoikeuskorvauksista. Teoston määräysvaltaa korotuksista päättäessään ovat kuitenkin rajoittaneet Teoston määräävästä markkina-asemasta johtuneet, jäljempänä selostetut velvollisuudet.

Määräävästä markkina-asemasta seuraavat rajoitukset Teoston toiminnalle
Kuten käräjäoikeus on todennut, Teostolla on toimialallaan määräävä markkina-asema. Teosto hallinnoi ainoana tekijänoikeudellisena järjestönä suojattujen säveltaiteellisten teosten tekijänoikeuskorvauksia Suomessa, minkä vuoksi Teostolla on sanottu määräävä markkina-asema musiikin esitysluopien myöntämisessä. Teoston määräävää asemaa vahvistaa lisäksi sen pakollisen kauppakumppanin asema, koska asiakkailla ei ole olemassa vaihtoehtoja tarjontalähdettä suojatun musiikin esitysoikeuksista sopimiseksi vastavuoroisuussopimusten estäessä ulkomaisen kilpailun. Teostolla, jonka asema perustuu suoraan musiikin tekijöiden kanssa tehtyihin sopimuksiin, eikä, kuten käräjäoikeus on katsonut, tekijänoikeuslain 26 luvun 2 §:n säännökseen, on edellä mainittu tosiasiallinen monopoli säveltaiteen tekijänoikeuksien hallinnoimisessa Suomessa.

Kilpailunrajoituslain 6 §:n mukaan määräävän markkina-aseman väärin-

käyttö on kiellettyä. Lainkohdan mukaan väärinkäyttöä voi olla muun ohella pykälän 1 kohdan mukaan kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen sekä pykälän 3 kohdan mukaan erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppanien samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasetelmaan asettavalla tavalla. Saman lain 18 §:n nojalla sopimukseen tai muuhun oikeustoimeen tai järjestelyyn sisältyvää ehtoa, joka on 6 §:n vastainen, ei saa soveltaa tai panna täytäntöön.

Kauppakumppaneihin kohdistuva väärinkäyttö voidaan määritellä perusteettomaksi tai epäreiluksi menettelyksi niitä kohtaan, jotka ovat riippuvaisia määräävässä markkina-asemassa olevasta yrityksestä (Kuoppamäki: Uusi kilpailuoikeus, Helsinki 2006, s. 189). Määräävässä asemassa oleva yritys saa kilpailla, mutta se ei saa käyttää asemaansa tavalla, joka heikentää oleellisesti muiden markkinaosapuolten mahdollisuuksia toimia markkinoilla. Jotta yrityksen toiminta katsottaisiin määräävän markkina-aseman väärinkäytöksi, toiminnan on vakavasti ja oikeudettomasti häiritävä kilpailua tai johdettava selvään kilpailun heikentymiseen markkinoilla. Mitä vahvempi asema on ja mitä selkeämmin yritys pyrkii käyttämään hyväksi asemaansa normaalin kilpailukäyttäytymisen sijasta, sitä moitittavampaa toiminta on 82 artiklan (nykyisin SEUT 102 artikla) kuten myös kilpailunrajoituslain 6 §:n näkökulmasta (Alkio - Wik, Kilpailuoikeus, Helsinki 2009, s. 320).

Syrjintä voi ilmetä eri hinnan perimisenä samasta hyödykkeestä tai saman hinnan perimisenä erilaisesta hyödykkeestä. Hintasyrjintä on pidettävä erillään sallitusta hintojen eriyttämisestä. Hintojen eriyttämistä ei voida pitää vahingollisena, jos erilaisen hinnan periminen perustuu asiakkaiden aiheuttamiin erilaisiin kustannuksiin tai hinnoittelulle on muu hyväksyttävä syy. Syrjintänä voidaan tietyissä tapauksissa pitää myös sitä, että erilaisilta asiakkailta peritään samanlaista hintaa (Kuoppamäki, mts. s. 210 ja 212).

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että tekijänoikeusjärjestö ei saa asettaa asiakkailleen muita kuin yhdistyksen toiminnan kannalta välttämättömiä rajoituksia. Se ei saa perustetta kieltäytyä tarjoamasta palvelujaan siitä riippuvaiselle oikeuksien käyttäjälle. Tekijänoikeusjärjestö ei saa myöskään syrjiä oikeudenhaltijoita tai käyttäjiä keskenään. (Kuoppamäki, mts. s. 198)

Elävän musiikin hinnasto (1.5.2006)

Ennen riidanalaisen hinnaston 1.5.2006 käyttöönottoa Teosto käytti ns. R- ja H-hinnastoja. Todistaja Tomi Juntusen mukaan Teoston R-hinnaston soveltamisalaan kuuluivat ravintoloiden järjestämät tilaisuudet ja H-hinnastoa sovellettiin erilaisiin huvitilaisuuksiin. R-hinnastossa oli käytössä kiinteä euromääräinen korvaus ja H-hinnastossa prosenttiperusteinen korvaus. H-hinnastoon kuului monenlaisia asiakkaita kuten esimerkiksi yrityksiä sekä erikokoisia yhdistyksiä. Suuria musiikin käyttäjiä olivat tanssilavoilla tapahtumia järjestävät ja 60 % tilaisuuksista oli tanssitapahtumia. Loppuosaan tapahtumista kuuluivat esimerkiksi ohjelmalliset tilaisuudet ja klubi-illat, joissa rock-yhtyeet esiintyvät, sekä yritysten järjestämät tilaisuudet.

Elävän musiikin uuden hinnaston (1.5.2006) mukaan hinnasto jakautui kah-

teen osaan riippuen siitä, järjestetäänkö tapahtumapaikassa 1-10 vai yli 10 tapahtumaa vuodessa. Hinnasto oli yli 10 vuosittaista tapahtumaa järjestävien tahojen osalta kolmiportainen:

- Jos yleisökapasiteetti oli 1-200, hinta oli kiinteä, taulukon mukaan määräytyvä. Useampia tapahtumia vuosittain järjestävälle asiakkaalle tapahtumakohtainen hinta oli alhaisempi kuin harvemmin tapahtumia järjestävällä.
- Jos yleisökapasiteetti oli 201-500, tapahtumajärjestäjä sai valita joko kiinteän hinnan tai prosenttihinnan, jossa hinta oli 3,2-3,7 % pääsylipputulosta.
- Jos yleisökapasiteetti oli yli 500, hinta oli prosenttiperusteinen eli 3,2-3,7 % pääsylipputulosta riippuen siitä, montako tapahtumaa vuodessa järjestettiin.

Teosto on siten siirtynyt H- ja R-hinnaston sijasta noudattamaan yhtä hinnastoa. Kysymys ei siis tältä osin ole erilaisten ehtojen soveltamisesta samanlaisiin sopimuskumppaneihin vaan siitä, sovelsiko Teosto kilpailunrajoitussäännösten vastaisesti samanlaisia ehtoja keskenään erilaisiin sopimuskumppaneihin. Jos hinnaston uudistettu rakenne sinänsä hyväksytään objektiivisesti perustelluksi, on lisäksi kysymys siitä, onko hinnaston perusteella määräytyvää korvaustasoa yleisesti pidettävä määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä niin, että sen perusteella määräytyvät korvaukset ovat yhden tai useamman käyttäjäryhmän osalta liian korkeat.

Hinnastomuutoksen tarkoitus

Teosto on väittänyt, että hinnaston rakennemuutoksen tarkoituksena ei ollut Teoston tuottojen kasvattaminen vaan muutoksella pyrittiin oikaisemaan vähitellen syntynyt markkinoiden muutoksesta johtunut markkinavääristymä. Näin ovat kertoneet myös todistajat Kiiski ja Söderholm.

Hovioikeus toteaa, että väärinkäytön käsite on objektiivinen (ks. edellä mainittu asia C-52/09, kohta 27 oikeustapaussviitteineen ja asia C-52/07, kohta 25, oikeustapaussviitteineen). Yrityksen voidaan katsoa rikkoneen kilpailunrajoituslain 6 §:ää, vaikka yrityksen tarkoituksena ei olisi ollut käyttää väärin markkina-asemaansa. (Alkio - Wik, mts s. 318). Väärinkäytön toteaminen ei edellytä menettelyn moraalista tuomittavuutta. (Kuoppamäki, mts s. 190). Muutoksen tarkoituksen sijasta keskeistä on se, minkälaisia vaikutuksia muutoksesta on seurannut.

Uuden hinnaston vaikutukset

Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä voi esimerkiksi olla suorituksen, tässä asiassa musiikin käyttöoikeuden, liiketaloudelliseen arvoon nähden liian korkean hinnan asettaminen (edellä viitattu tapaus C-52/07, kohta 28 oikeustapaussviitteineen).

Sitä, onko Teoston perimä korvaus oikeassa suhteessa käyttöoikeuden taloudelliseen arvoon, voidaan arvioida eri perustein. Immateriaalioikeuksille on luonteenomaista, ettei käyttökorvaus määräydy hyödykkeen (immateriaalioikeuden) tuottamiskustannusten tai sen luovuttamisesta eri käyttäjille tai käyttäjäryhmille syntyvien kustannusten perusteella. Oikeudenhaltijalle tuleva korvaus määräytyy yleensä joko oikeuden hyödyntämisen laajuuden (*käyttöperiaate*) tai siitä saatavien tulojen perusteella (*rojaltiperiaate*). Im-

materiaalioikeuksien ollessa kyseessä kustannusvastaavuuden periaate ei siten ole riittävä tai edes oikea mittapuu kilpailunrajoituslaissa tarkoitettujen syrjintätapausten arvioinnille. Keskeistä on, millainen oikeuden hyödyntäminen on kyseessä. Toisaalta, kun kyseessä on samanlainen oikeuden hyödyntäminen, kustannusperuste saa merkitystä selitettäessä samassa asemassa olevien asiakkaiden hinnaneroja. Hintasyrjinnästä voidaan puhua, kun yritys perii ilman kustannusperusteista tai muuta hyväksyttävää syytä eri hintaa saman immateriaalioikeuden samanlaisesta hyödyntämisestä samoilla markkinoilla.

Hinnaston muutoksen esityspaikkakohtainen muutos käy asianosaisten yhtiöiden ja konkurssipesien osalta ilmi Teoston kirjallisena todisteena (3) esittämästä taulukosta. Imatran Kylpylä Oy myötäpuolinen on katsonut, että Teoston perimä korvaus on määrältään kohtuuton verrattuna aiemmin perittyyn korvaukseen. Asianosaiset ovat erimielisiä siitä, onko korotusten kohtuullisuutta arvioitava prosentuaalisesti vai euromääräisesti ja yhtiö- vai esityspaikkakohtaisesti. Lisäksi asianosaiset ovat erimielisiä siitä, mikä merkitys korotuksilla on ravintoloiden toimintaedellytyksiin.

Todistaja Kiisken mukaan valtaosalle esityspaikkoja hinnaston muutos merkitsi alennuksia ja suurten esityspaikkojen osalta korotukset olivat suurehkoja. Suuret korotukset tulivat isoille yrityksille, jotka olivat aiemmin maksaneet murto-osan korvauksista. Todistaja Juntusen kertomuksella on selvitetty, että 98,7 % Teoston asiakkaista ei ollut vastustanut uutta hinnastoa. Hinnastosta reklamoineet yritykset olivat sellaisia, joihin aiemmin oli sovellettu R-hinnastoa ja joilla korvaustaso nousi. Vuonna 2006 asiakkaista 77 %:lla korvaus oli laskenut ja noin 20 %:lla noussut. Jos hinnastojen harmonisointi olisi toteutettu niin, ettei kenenkään hinta olisi noussut, olisi hinnaston johdonmukaisuus Juntusen mukaan vaarantunut.

Juntusen mukaan kun yli 500 asiakaspaikan esityspaikoissa korvaus laskettiin prosenttiosuutena pääsylipputulosta, Teosto osallistui yrittäjän riskiin pääsylipputulosten osalta. Juntusen arvion mukaan isoissa tapahtumissa pääsylipputulot muodostivat vain osan ja muu oheismyynti jopa valtaosan tuloista.

Todistaja Lindholmin mukaan aiempiin kertymiin perustuvien laskelmien mukaan hinta nousi eniten ravintoloissa, joissa soitettiin tanssimusiikkia kahdesti viikossa, ja hinnoissa oli huomattava hyppäys siirryttäessä 500 asiakaspaikkaa suurempiin esityspaikkoihin. Hinnaston muutoksen johdosta musiikista aiheutuva kokonaiskustannus nousi merkittävästi. Toukokuun 2006 ja syyskuun 2010 välisenä aikana kustannuslisäys oli Sokotel Oy:ssä ollut yhteensä 150.000 euroa. Uuden tariffin soveltaminen merkitsisi ravintola-alalla kannattavuuden heikentymistä kustannusten noustessa. Uusi tariffi myös lisäsi käyttäjien hallintokuluja, koska asiakasmäärät oli ilmoitettava Teostolle iltakohtaisesti. Myös todistaja Juntusen mukaan korotuksilla oli ollut merkittävä vaikutus liiketoimintaan.

Todistaja Söderholmin mukaan korotusten vuoksi ravintola-alalla kuluera musiikin käytöstä kasvoi ja näin ollen maksettava korvaus vaikutti siihen, millaista ohjelmaa ravintola järjesti. Ravintoloiden oli tappioiden välttämiseksi.

seksi suunniteltava ohjelmansa aiempaa tarkemmin.

Todistaja Kiisken mukaan hinnastorakenteen muutoksen tavoitteena oli ollut, että tekijänoikeuskorvausten kokonaiskertymä ei sen johdosta kasva. Ensimmäisinä vuosina tuotto oli laskenut ja viiden vuoden ajanjaksona kokonaistuotto ei ollut noussut. Se, että Teoston tulot olivat kasvaneet hinnaston muutosta koskevana vuonna noin 3 %, oli johtunut Kiisken mukaan hinnaston rakenteen muuttamisen sijasta muista seikoista kuten pääsylippujen hintojen noususta ja siitä, että Teosto oli tarkasteluvuonna ottanut yhteyttä kaikkiin asiakkaisiinsa ja laskutustiedot oli siten tarkistettu.

Perusteet uudelle hinnastolle

Imatran Kylpylä Oy myötäpuolinen on lisäksi katsonut, ettei hinnastojen yhdistämiselle ollut perustetta, koska tanssilavojen ja tanssiravintoloiden liiketoiminnot poikkeavat toisistaan. Teosto on katsonut hinnaston olevan tasapuolinen, kun maksettava korvaus riippui musiikin merkityksestä käyttäjän liiketoiminnassa siten, että otettiin huomioon, oliko kyseessä elävä musiikki vai mekaaninen musiikki, mikä oli tilan yleisökapasiteetti ja kuinka usein tapahtumia järjestettiin.

Todistaja Kiisken mukaan H- ja R-hinnastot eivät olleet kohdelleet samantilaisia tilaisuuksien järjestäjiä tasapuolisesti, koska aiemmin erilaiset liiketoimintamallit olivat lähentyneet toisiaan. Asiakkailta saadun palautteen mukaan hinnoittelu syrji tiettyntyyppisiä toimijoita. Uusi hinnasto kohteli kaikkia elävän musiikin käyttäjiä tasapuolisesti.

Todistaja Juntusen mukaan R- ja H-hinnaston välinen rajanveto oli ollut vuodesta 2003 alkaen eräissä tapauksissa hankalaa ja saattoi johtaa siihen, että saman artistin esiintymisestä samankokoiselle yleisölle samankaltaisessa tilassa perittiin sovellettavasta hinnastosta riippuen eri korvaus. Juntusen mukaan hinnastot eivät täysin vastanneet markkinoiden rakennetta. Rakennemuutoksen tarkoituksena oli ollut saada hinnastot vastaamaan musiikin käyttöä markkinoilla. Uusi hinnasto kohteli samankokoisia esityspaikkoja toimialasta riippumatta samalla tavalla. Uudistuksen tarkoituksena ei ollut lisätä korvausten kertymää. Myös todistaja Anne Söderholmin mukaan hinnastomuutoksen taustalla oli ollut markkinoiden muuttuminen; käytössä oli kaksi hinnastoa, vaikka asiakkaiden liiketoiminnot näyttivät muuttuneen keskenään hyvin samantyyppisiksi.

Hovioikeudessa vastaanotettu näyttö ei hovioikeuden käsityksen mukaan kuitenkaan tue johtopäätöstä, että markkinoilla olisi tapahtunut Teoston väittämää merkittävää muutosta 2000-luvulla. Sen sijaan Teoston kuvaama muutos on todistajien Väntinen, Söderholm ja Pollari kertomusten perusteella tapahtunut pidemmän ajan kuluessa jo aiemmin. Näin ollen sanottu markkinoiden muutos ja sen väitetty markkinoita vääristävä vaikutus on voitu ja Teoston asema huomioon ottaen pitänytkin ottaa huomioon jo aikaisemmin Teoston ja MaRa:n välisissä tekijänoikeuskorvausten korottamista koskevissa aikaisemmissa neuvotteluissa.

Tanssilavojen ja -ravintoloiden toiminnassa voidaan todistajien Hopsu, Söderström, Lindholm ja Pollari samansuuntaisten kertomusten perusteella to-

deta eräitä eroja, jotka ovat liiketoiminnan tulo- ja kulurakenteen kannalta merkityksellisiä. Tanssilavoilla tapahtumia oli yleisesti ottaen harvemmin kuin jatkuvasti toimivissa tanssiravintoloissa, tanssilavojen työvoima oli osaksi vapaaehtoista, tanssilavojen tilaisuuksissa ei ollut ravintolamaista ruokatarjoilua ja anniskeluoikeuden olivat usein rajoitetummat kuin tanssiravintoloissa, jotka myös toimivat kalliimmissa toimitiloissa ja joissa oli palkattua työvoimaa. Tanssiravintola edellytti kiinteää liikepaikkaa ja lähes päivittäistä aukioloa, joista aiheutui jatkuvasti merkittäviä kiinteitä kuluja.

Korotusmenettely

Korvauksen korotuksen määrän, yhdenvertaisuuden ja liiketoimintavaikutuksen ohella on kiinnitettävä huomiota siihen, miten korotuksiin on päädytty. Todistaja Kiiski on kertonut, että Teosto oli pyrkinyt varmistamaan, että hinnasto kohteli käyttäjiä tasapuolisesti ja ettei muutos tullut äkillisesti. Niiden käyttäjien, joiden maksettavat korvaukset nousivat eniten, hinnastonmuutosta oli muutokseen sopeutumiseksi porrastettu usean vuoden ajalle käräjäoikeuden tuomiossa tarkemmin selostetulla tavalla.

Myös muutoksen ennakoitavuudella on merkitystä arvioitaessa sitä, oliko kyseessä määräävän markkina-aseman väärinkäyttö. Todistaja Kiiskin mukaan MaRa:lle oli neuvotteluissa keväällä 2005 kerrottu, minkä vuoksi hinnastorakenteen muutos oli tarpeellinen. Uuden hinnaston tavoitteet oli ilmoitettu MaRa:lle neuvotteluissa syksyllä 2005.

Johtopäätökset määräävän markkina-aseman väärinkäytön osalta

Korotuksen perusteista

Teosto on edellä mainituin perustein voinut sinänsä yksipuolisestikin määrätä tekijänoikeuskorvausten hinnoitteluperusteiden muutoksista ja sillä perusteella korottaa sen hallinnoimista tekijänoikeuksista perittäviä korvauksia, mikäli korotukseen on ollut objektiivisesti arvioiden hyväksyttävät perusteet; määräävän markkina-aseman käsitteen objektiivisuudella tarkoitetaan sitä, että määräävässä markkina-asemassa oleva yritys käyttää muita kuin niitä keinoja, joita taloudellisten toimijoiden suoritteisiin perustuvassa tuotteiden tai palvelujen tavallisessa kilpailussa käytetään (edellä viitattu asia C-52/07, kohta 25).

Lähtökohtaisesti Teoston ilmoittama tarve yhdenmukaistaa korvauksia ja poistaa R- ja H-tariffien väliset erot on sellaisenaan hyväksyttävä ja kilpailunrajoituslain 6 §:n 3 kohdan mukainenkin velvollisuus. Teostolla on sinänsä ollut oikeus luoda uusi hinnasto katsoessaan, että markkinoiden muutoksen johdosta aikaisempi jako R- ja H-tariffeihin ei ollut enää, paitsi taroituksenmukainen, myöskään tasapuolinen. Hinnoittelumallin käyttökelpoisuuden jälkeenjääneisyys on myös sinänsä ollut hyväksyttävä peruste hinnoittelurakenteen muuttamiselle.

Teoston uudessa hinnastossa oikeudenhaltijalle tuleva korvaus on määräytynyt käytön laajuuden (käyttöperiaate) tai siitä saatavien tulojen perusteella (rojaltiperiaate). Lähtökohtana on siten ollut, että korvaus on sitä suurempi, mitä suurempi merkitys musiikilla on sen käyttäjän elinkeinotoiminnassa (Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio em. asiassa C-52/07, kohta 36 ja

julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen kohdat 39-67 em. asiassa). Hinnaston jako kolmeen ryhmään käyttäjien asiakaspaikkojen ja esityspäivien perusteella ei ole vielä merkinnyt määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, koska mainitulla jaolla on pyritty ottamaan huomioon musiikin käytön merkitys ja arvo ravintoloiden liiketoiminnassa ja suhteuttamaan korvaus pääsylipputuloihin.

Hovioikeuden arvion mukaan Teoston edellä ilmoittamat korotus- tai hinnoittelurakenteen muutosperusteet ovat tässä asiassa hyväksyttäviä vain, jos Teosto on esittänyt riittävän näytön muutokseen johtaneista syistä eli markkinoiden muutoksista ja niiden aiheuttamista R- ja H-tariffien välisistä rajanveto-ongelmista. Teoston mukaan samanlaisia musiikinkäyttäjiä ei kohdeltu tasapuolisesti, kun ero ravintoloiden ja tanssilavojen välillä musiikin käyttäjinä oli hämärtynyt. Hovioikeus katsoo, kuten edellä, ettei Teosto ole hovioikeudessakaan henkilötodistelulla näyttänyt, että markkinoilla olisi vuoden 2003 jälkeenkään tapahtunut sellaisia Teoston väittämiä olennaisia muutoksia, joilla nyt kysymyksessä olevaa muutosta ja sitä seurannutta tekijänoikeuskorvausten olennaista korottamista voitaisiin perustella, vaikka Teosto on Imatran Kylpylä Oy:n myötäpuoliseen todisteena esittämästä Kilpailuviraston ilmoituksesta 25.9.2003 ilmenevällä tavalla nimenomaisesti tuolloin perustellut ravintolan ja tanssilavan eroja ja siten kahden erilaisen hinnaston R- hinnaston ja H-hinnaston hyväksyttävyyttä; Teoston mukaan tuolloin keskeinen peruste eri hinnastoille oli musiikin erilainen merkitys ravintoloille ja tanssilavoille.

Kysymyksessä olevaa muutosta Teosto ei ole voinut uskottavasti perustella myöskään väittämälläan tekijänoikeuskorvausten jälkeenjääneisyydellä, kun nyt kysymyksessä olevaa muutosta olivat vuosina 1999-2004 edeltäneet vuosittaiset tariffien korotukset, yhteensä 61 %. Toisaalta mikäli sanotulla jälkeenjääneisyydellä tarkoitetaan käräjäoikeuden mainitsemaa kustannusvastaavuutta eli Teoston tuottaman palvelun sille aiheuttamien kustannusten (hallinnointikustannukset) ja Imatran Kylpylä Oy:n myötäpuoliseen sanotusta palvelusta maksaman tekijänoikeuskorvauksen vastaavuutta, hovioikeus toteaa, ettei tähän kustannusvastaavuuteen Teosto ole vedonnut muutosperusteena.

Muutosten ja korotusten kohtuullisuudesta

Hovioikeus toteaa, että hinnoittelurakenteen muutoksen ja sen aiheuttamien tekijänoikeuskorvausten korotusten kohtuullisuutta on tässä asiassa arvioitava ainoastaan suhteessa Imatran Kylpylä Oy:n ja tämän asiakumppaneihin. Asiassa on riidatonta, että Teoston 1.5.2006 lukien käyttöönotettaman uuden hinnaston seurauksena Imatran Kylpylä Oy:n ja tämän myötäpuolten maksettavat tekijänoikeuskorvaukset olivat nousseet yhtiökohtaisesti käräjäoikeuden tuomiossa (s. 29) selostetuvin tavoin 95-1073 %, tosin eri yhtiöiden osalta portaittain enintään viiden vuoden jaksossa.

Imatran Kylpylä Oy myötäpuoliseen väittäessään sanottuja korotuksia kohtuuttomiksi ei ole esittänyt muuta vertailukohtaa kuin Teoston aikaisemmin perimät korvaukset. Imatran Kylpylä Oy myötäpuoliseen on kuitenkin vedonnut lisäksi siihen, että muutosten myötä käyttäjien hallinnointikulut olivat nousseet, kun ilmoitukset Teostolle oli laadittava iltakohtaisesti. Näyttöä

esimerkiksi muissa Pohjoismaissa perittävistä vastaavista tekijänoikeuskorvauksista ei ole esitetty. Myöskään mitään vertailukohtaa siitä, onko musiikin taloudellinen merkitys ravintoloille ja korotetut hinnat oikeassa suhteessa keskenään ei ole esitetty. Hovioikeus näin ollen lähtee siitä, kuten käräjäoikeus, että korotukset sellaisenaan yhtiökohtaisesti ovat seurauksiltaan kokonaisuutena arvioituna kohtuuttomat, vaikka yksittäinen esityspaikkakohtainen arviointi näyttäisi muuta. Tätä kohtuuttomuutta eivät ole poistaneet korotusten porrastukset, jotka ovat olleet riittämättömät sekä ajan että määrän suhteen. Toisaalta porrastus osoittaa, että Teosto itsekin on pitänyt korotuksia ankarina. Edelleen, kun nyt kysymyksessä olevia kohtuuttomia korotuksia olivat edeltäneet vuosittaiset maltilliset korotukset, jotka olivat perustuneet Teoston ja MaRa:n välisiin neuvotteluihin, nyt toteutettu yksipuolinen korvauksesta määrääminen on ollut ennakoimaton. Kun neuvotteluiden katkeamisen seurauksena korotuksen määräämisestä on puuttunut vastapuolen eli MaRa:n ns. tasapainottava neuvotteluvoima, se on ollut omiaan johtamaan siihen, että korotus on muodostunut kohtuuttomaksi.

Vaikka Teostolla sanotussa määräävässä asemassaan on ollutkin velvollisuus kohdella musiikin käyttäjiä tasapuolisesti, puheena olevaa muutosta Teosto ei ole tasapuolisuuteen vedoten voinut toteuttaa edellä selostetuin tavoin, kun korotukset ovat muodostuneet Imatran Kylpylä Oy:n ja tämän myötäpuolten kannalta kohtuuttomiksi.

Hovioikeus toteaa, että koska Teoston vastakanne ei ole koskenut Sokotel Oy:tä eikä Ravintola Studio 51 Oy:tä, käräjäoikeuden perustelulausuma (s. 38) uuden hinnaston soveltumattomuudesta sanottuihin yhtiöihin poistetaan. Teoston edellä valituksessaan tekemät muut käräjäoikeuden toimivaltaa koskevat väitteet hylätään, koska väitteissä tarkoitetut perustelulausumat liittyvät asian oikeudelliseen harkintaan kokonaisuutena.

Teosto on käyttänyt väärin määräävää markkina-asemaansa kilpailunrajoituslain 6 §:n 3 kohdassa tarkoitettusti, kun Teosto on soveltanut aiemman R-tariffin ja H-tariffin piiriin kuuluneisiin musiikin käyttäjiin yhtenäistä, uutta hinnastoa, vaikka Teosto ei ole näyttänyt, että sanotuissa käyttäjäryhmissä musiikin merkitys liiketoiminnassa olisi sen väittämällä tavalla muuttunut samankaltaiseksi. Tästä on osaltaan seurannut, että Imatran Kylpylä Oy:lle ja sen myötäpuolten maksettava tekijänoikeuskorvaus on noussut kohtuuttomaksi kilpailunrajoituslain 6 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

Sitä vastoin on jäänyt näyttämättä, että Teosto olisi kilpailunrajoituslain 6 §:n 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla käyttänyt väärin määräävää markkina-asemaansa pelkästään sillä, että se on uudessa hinnastossaan käyttänyt malleja, jossa suurimmissa esityspaikoissa (yleisökapasiteetti yli 500) ei ollut mahdollisuutta valita prosenttiperusteisen ja kiinteän hinnan välillä, mikä oli mahdollista 201-500 asiakaspaikan esitystiloissa.

Näillä ja muutoin käräjäoikeuden mainitsemilla perusteilla hovioikeus katsoo, kuten käräjäoikeus, että Teosto on kilpailunrajoituslain 6 §:n 1 ja 3 kohdassa sekä SEUT 102 artiklassa (ent. EY 82 artikla) tarkoitettulla tavalla käyttänyt väärin määräävää markkina-asemaansa. Nyt kysymyksessä oleva aikaa 1.5.2006-30.4.2007 koskevat elävän musiikin sekä mekaanisen tanssi-

musiikin ja karaoken julkisesta esittämisestä vaatimat, Teoston kanteessa tarkoitetut tekijänoikeuskorvaukset ovat niiden perusteiden ja määrien osalta kilpailunrajoituslain 18 §:n nojalla Imatran Kylpylä Oy:ön ja tämän myötäpuoliin nähden mitättömät. Syytä muuttaa käräjäoikeuden tuomion lopputulosta pääasian osalta ei siten ole.

Oikeudenkäyntikulut

Käräjäoikeus

Hovioikeus hyväksyy käräjäoikeuden ratkaisun siltä osin kuin käräjäoikeus on määrännyt, että asianosaiset saivat pitää oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Näin ollen Imatran Kylpylä Oy:n myötäpuolineen valitus hylätään.

Hovioikeus

Sekä Teosto että Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen ovat hävinneet muutoksenhakunsa. Näin ollen Teosto saa pitää oikeudenkäyntikulunsa kokonaisuudessaan vahinkonaan ja Imatran Kylpylä Oy:n oikeudenkäyntikuluvaatimus hylätään siltä osin kuin oikeudenkäyntikulut liittyvät sen omaan valitukseen.

Siltä osin kuin Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolten oikeudenkäyntikulut esitetyn erittelyn mukaisesti ovat johtuneet Teoston valitukseen vastaamisesta ja Teoston valituksen johdosta järjestetystä pääkäsittelystä, Teosto on oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 16 §:n 1 momentin ja saman luvun 3 §:n 1 momentin nojalla velvollinen korvaamaan Imatran Kylpylä Oy:lle myötäpuolineen tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa. Sillä, minkä Imatran Kylpylä Oy myötäpuolineen on hovioikeudessa hävinnyt, on oikeudenkäyntikulujen aiheutumisen kannalta vain vähäinen merkitys.

Oikeustieteen kandidaatti Sirpa Leppäluodon esittämän oikeudenkäyntikululaskun kokonaistuntimäärä (243,25 tuntia) on asian laatuun ja laajuuteen sekä Teoston asiamiehen esittämän laskun tuntimäärään (126,25 tuntia) verrattuna kohtuuton, vaikka Leppäluodon työmäärää on kiistatta lisännyt se seikka, että hänellä on ollut useita päämiehiä.

Hovioikeus harkitsee asian laatuun ja laajuuteen sekä Leppäluodon päämiesten lukumäärään nähden tarpeellisten toimenpiteiden kokonaismääräksi 5/6 esitetystä kokonaistuntimäärästä. Näin ollen Imatran Kylpylä Oy:n myötäpuolineen esittämästä oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta on vähennettävä 1/6. Teosto on siten velvoitettava korvaamaan Imatran Kylpylä Oy:lle myötäpuolineen avustajan palkkiona 47.454 euroa, Savonlinnan Kylpylaitos Oy:n konkurssipesän ja Lomaliitto Ry:n konkurssipesän arvonnalisäveron osuutena 1.481 euroa sekä todistajanpalkkiot 1.600 euroa eli yhteensä 50.535 euroa.

Tuomiolauselma

Käräjäoikeuden tuomion lopputulosta ei muuteta.

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry velvoitetaan korvaamaan Imatran Kylpylä Oy:lle, Lomaliitto ry:n konkurssipesälle, Savonlinnan Kylpy-

laitos Oy:n konkurssipesälle, Ylläs Saaga Oy:lle, Levin Matkailukeskus Oy:lle, Lomakeskus Revontuli Oy:lle, Night People Oy:lle, Nisu-Aitta Oy:lle ja Suomen Onnelat Oy:lle yhteisesti kohtuulliseksi harkitut oikeudenkäyntikulut hovioikeuden osalta 50.535 eurolla korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine korkoineen kuukauden kuluttua hovioikeuden tuomion antamisesta lukien.

Muutoksenhaku

Muutosta tähän ratkaisuun saadaan hakea korkeimmalta oikeudelta valittamalla vain, jos korkein oikeus niillä erityisillä perusteilla, jotka ilmenevät oheisesta valitusosoituksesta, myöntää valitusluvan.

Valitusosoituksessa tarkoitettu määräaika valitusluvan pyytämiseen ja valituksen tekemiseen päättyy 29.8.2011.

Helsingin hovioikeuden puolesta:

Asian ovat ratkaisseet: hovioikeudenneuvos Juha Paimela
 määräaikainen hovioikeudenneuvos Pekka Haapaniemi
 määräaikainen hovioikeudenneuvos Wilhelm Norrman

Äänestys.

Eri mieltä olevan jäsenen lausunto

Määräaikainen hovioikeudenneuvos Wilhelm Norrman:

Olen hovioikeuden enemmistön kanssa eri mieltä siitä, edellyttikö hinnaston muuttaminen ns. objektiivisen syyn olemassaoloa ja onko hinnastonmuutoksen seurauksena määräytyvien korotettuja korvauksia pidettävä määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä. Lausuntoni lopputulos huomioon ottaen olen lisäksi velvollinen lausumaan Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolten vaihtoehtoisesta, oikeustoimen kohtuullistamista koskevasta vaatimuksesta.

Johtopäätökset määräävän markkina-aseman väärinkäytön osalta

Tekijänoikeuden haltijana Teostolla on ollut oikeus yksinoikeus määrätä teosten käytöstä ja siitä perittävästä korvauksesta. Hinnaston uudistaminen ei näin ollen myöskään ole edellyttänyt erillisen objektiivisesti hyväksyttävän syyn olemassaoloa. Se seikka, että Teosto on määräävässä markkina-asemassa, kuitenkin rajoittaa Teoston yksipuolista muutosoikeutta.

Katson, että Teoston uudistetun hinnaston perusteella määräytyvät korvaukset eivät ole määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Uuden hinnaston perusteella samankaltaisille musiikinkäyttäjille määräytyy samanlainen korvaus, kun korvaus riippuu esityspaikan yleisökapasiteetista ja vuotuisten tapahtumien lukumäärästä sekä yleisökapasiteetiltaan suurimmissa paikoissa myös pääsylipputuloista. Sitä seikkaa, että yleisökapasiteetiltaan suurimmissa esityspaikoissa korvaus määräytyy prosenttiperusteisesti, vaikka pienemmissä esityspaikoissa on käytössä kiinteä korvaus tai mahdollisuus valita prosenttiperusteisen ja kiinteän korvauksen välillä, ei voida pitää hintasyrjintänä, koska musiikilla voidaan arvioida olevan suurempi arvo liiketoiminnalle suurissa esityspaikoissa.

Myöskään se seikka, että Teosto soveltaa aiemmin H- ja R-tariffien soveltamisalojen piiriin kuuluviin musiikin käyttäjiin yhtenäistä hinnastoa ei ole määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, vaan järjestelmä kohtelee samankaltaisia tilaisuuksia niiden järjestäjästä riippumatta samoin. Sanottujen H- ja R-tariffin toimijoiden välillä on tosin todettavissa eräitä toiminnan laatuun, laajuuteen ja kulurakenteeseen liittyviä eroja, mutta näiden eri käyttäjien voidaan toisaalta arvioida toimivan siten samalla alalla, että musiikilla on toiminnassa samankaltainen merkitys. Todistajien Juntunen ja Kiiski kertomuksista käy ilmi, että käytännössä oli esiintynyt rajanveto-ongelmia. Se seikka, että tanssiravintoloiden kulurakenne on H-tariffin soveltamisalan piiriin kuuluvien toimijoiden kulurakennetta raskaampi, ei velvoita tarjoamaan alhaisempia hintoja R-tariffin soveltamisalan piiriin aiemmin kuuluneille tahoille.

Uuden hinnaston yleistä tasoa ja siten hinnaston perusteella määräytyvän korvausten määriä voidaan pitää euromääriltään hyväksyttävinä. Ainoa asiassa esitetty varsinainen vertailuaineisto tekijänoikeuksien yleisestä hintatasosta on tieto siitä, mikä hinta on ollut aiemmin (H- ja R-tariffi). Kun Teostolla on kilpailunrajoituslain 6 §:n 3 kohdan nojalla velvollisuus kohdella samankaltaisia musiikin käyttäjiä yhdenvertaisella tavalla, on riidanalaisen hinnaston kohtuullisuutta tarkasteltava myös kokonaisuutena eli ot-

taen huomioon, miten musiikin käyttökorvaus määräytyy hinnaston piirissä muille kuin Imatran Kylpylä Oy:lle myötäpuolineen, ja miten hinnaston muutos vaikutti tekijänoikeuskorvausten kokonaiskertymään uuden hinnaston soveltamisalan piirissä. Tältä kannalta merkityksellistä on se, että enemmistöllä uuden hinnaston soveltamisalan piiriin kuuluvista esityspaikoista käyttökorvaus laski ja että tarkasteluaikana 1.5.2006-30.4.2007 Teoston elävän musiikin korvausten kokonaistuotto ei kasvanut hinnastonmuutoksesta johtuvista syistä, mikä käy ilmi todistajien Juntunen ja Kiiski kertomuksesta. Hinnastonmuutoksessa ei näin ollen ole ollut kysymys yleisestä korotuksesta vaan hinnastorakenteen uudistuksesta, jossa prosentuaalisesti ja euromääräisesti suurimmat korotukset ovat kohdistuneet musiikin suurimpiin käyttäjiin.

Sen puolesta, ettei kysymyksessä ollut määräävän markkina-aseman väärinkäyttö, puhuu vielä se, että Teosto on osaltaan varannut asiakkailleen mahdollisuuden sopeutua uuteen hinnastoon viestittämällä muutosta edeltäneissä neuvotteluissa muutostarpeista ja porrastamalla uuden hinnaston vaikutukset useamman vuoden siirtymäajalle. Korotuksilla ei myöskään ole olennaista vaikutusta Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolten liiketoimintaan, mitä johtopäätöstä tukee käyttökorvauksen euromääräinen, tapahtuma-kohtainen tarkastelu.

Näin ollen katson, ettei Teoston uuteen Elävän musiikin hinnastoon (1.5.2006) perustuvien korvausten periminen ole kilpailunrajoituslain 6 §:n 1 tai 3 kohdassa tarkoitettua määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä.

Kohtuullistaminen

Edellä selostetusti Teostolla on ollut oikeus yksipuolisesti muuttaa hinnastoa sopimuksen voimassaoloaikana. Oikeustoimilain 36 §:n 1 momentin mukaan jos oikeustoimen ehto on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan joko sovitella tai jättää se huomioon ottamatta. Kohtuuttomuutta arvosteltaessa on otettava huomioon oikeustoimen koko sisältö, osapuolten asema, oikeustointa tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat. Saman pykälän 3 momentin mukaan oikeustoimen ehtona pidetään myös vastikkeen määrää koskevaa sitoumusta. Oikeuskirjallisuudessa (Hemmo: Sopimusoikeus II, Helsinki 2003, s. 13 ja 15) on katsottu, että yksipuolista muutosoikeutta koskeva ehto saattaa tulla sivuutetuksi kohtuuttomana muun muassa oikeustoimilain 36 §:n nojalla. Muutosehtojen hyväksyttävyyden arvioinnissa huomio voidaan ottaa ensinnä se, kohdistuuko muutosoikeus rajattuun osaan sopimusta vain onko se yleinen; toiseksi se, kuinka keskeiseen ehtoon muutos pyritään kohdistamaan ja kolmanneksi muuttamisedhdon käyttämistä puoltaviin reaalisiin syihin.

Käsiteltävässä asiassa osapuolten välisten velvoitteiden tai aseman ei voida katsoa olevan siten epätasapainossa, että Teoston toimintaa olisi perusteita oikeustoimilain 36 §:n perusteella rajoittaa enempää kuin mitä määräävästä markkina-asemasta kilpailunrajoituslain 6 §:n nojalla seuraa. Perustetta kohtuullistaa oikeustoimen ehtoa ei siten ole.

Lopputulos

Edellä mainituilla perusteilla kumoan käräjäoikeuden tuomion siltä osin kuin Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n vaatimukset on hylätty ja vahvistan, että Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:llä on elävän musiikin, mekaanisen tanssimusiikin ja karaoken julkisesta esittämisestä ajalla 1.5.2006-30.4.2007 johtuvat seuraavat saatavat, ja velvoitan kunkin erikseen maksamaan mainitut määrät Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:lle, kunkin määrän korkoineen vastakanteen tiedoksiantopäivästä lukien:

- Imatran Kylpylä Oy:n 4.187,66 euroa,
- Lomaliitto ry:n konkurssipesän 6.522,84 euroa,
- Savonlinnan Kylpylaitos Oy:n konkurssipesän 10.283,65 euroa,
- Ylläs Saaga Oy:n 3.900,12 euroa,
- Levin Matkailukeskus Oy:n 11.186,12 euroa,
- Lomakeskus Revontuli Oy:n 734,79 euroa,
- Night People Oy:n 87,53 euroa,
- Nisu-Aitta Oy:n 2.917,43 euroa ja
- Suomen Onnelat Oy:n 15.053,20 euroa.

Lisäksi velvoitan Imatran Kylpylä Oy:n, Lomaliitto ry:n konkurssipesän, Savonlinnan Kylpylaitos Oy:n konkurssipesän, Ylläs Saaga Oy:n, Levin Matkailukeskus Oy:n, Lomakeskus Revontuli Oy:n, Night People Oy:n, Nisu-Aitta Oy:n ja Suomen Onnelat Oy:n yhteisvastuullisesti korvaamaan Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:lle oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa 34.906,66 eurolla ja hovioikeudessa 35.692,10 eurolla, molemmat määrät korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine korkoineen kuukauden kulluttua hovioikeuden ratkaisun antamisesta lukien.

Olen enemmistön kanssa samaa mieltä Imatran Kylpylä Oy:n ja sen myötäpuolten valituksen ja siihen liittyvän oikeudenkäyntikuluvaatimuksen hylkäämisestä.

Äänestyksen lopputulos huomioon ottaen velvollisena lausumaan Teoston velvollisuudesta korvata oikeudenkäyntikuluja Imatran Kylpylä Oy:lle myötäpuolineen ilmoitan olevani enemmistön kanssa samaa mieltä korvausvelvollisuuden perusteesta ja oikeudenkäyntikulukorvauksen määrästä.

Vakuudeksi:

Wilhelm Norrman